

DE HVC NIEUWSBRIEF WORDT UITGEOEVEN DOOR DE HISTORISCHE VERENIGING CAPELLE AAN DEN IJSSEL EN VERSCHIJNT 4 X PER JAAR. IEDER ONTVANGEN DE NIEUWSBRIEF GRATIS. IET LIDMAATSCHAP KOST F 25,- PER JAAR. REDAKTIEDEWERKERS: H.O. GERRITSEN EN Ev.A. OBBES.

Van het bestuur.

Vanaf de oprichting van de Historische Vereniging Capelle aan den IJssel in 1987 zijn er verschillende werkgroepen ingesteld. Iedere werkgroep heeft een bepaalde taak, om daarmee het doel van onze vereniging uit te voeren.

Als voorbeeld van de werkgroepen noemen we: onderzoek archieven, archeologie, inventarisatie oude panden in Capelle a/d IJssel, publicaties, nieuwsbrief, jaarboek, historie van Capelle a/d IJssel, bibliotheek, oudheidkamer, depotbeheer, exposities en de Open Monumentendag.

Als meest recente activiteit noemen wij het initiatief, dat de HVC in de maand april 1995 een tentoonstelling wil inrichten, gewijd aan: "Capelle aan den IJssel tijdens 1940-1945".

Wij kunnen uw hulp hierbij goed gebruiken.

Om dit allemaal mogelijk te maken, zoeken wij uitbreiding van het aantal medewerkers. Heeft u belangstelling hieraan mee te werken, dan verzoeken wij u contact op te nemen met ons op te nemen.

De contactpersonen zijn:
S. Elhorst, tel. 4505660,
P. van der Vaart, tel. 4506650,
H.G. Gerritsen, tel. 4505981.

Met belangstelling wachten wij uw berichten af.

EXPOSITIE IN HET VOORJAAR VAN 1995.

In november 1994 is het onderstaande persbericht geplaatst in de regiobladen; het betreft een te houden expositie over Capelle aan den IJssel tijdens 1940-1945.

In mei 1995 zal het 50 jaar geleden zijn, dat er een einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog en daarmee aan de bezetting van Nederland door Nazi-Duitsland.

Ter gelegenheid hiervan is de HVC voornemens bij voldoende belangstelling van de Capellenaren een tentoonstelling in te richten, die een beeld zal geven van de geschiedenis van Capelle aan den IJssel van 1940 tot 1945 en de bevrijding.

Hiervoor vraagt het bestuur van de Historische Vereniging Capelle aan den IJssel de medewerking van de Capelse bevolking.

Het bestuur doet hiermede dan ook een beroep op de Capellenaren, die nog in het bezit zijn van foto's, voorwerpen, documenten e.d. uit de bezettingsjaren en van de bevrijding, en deze aan de vereniging te schenken of in bruikleen te geven.

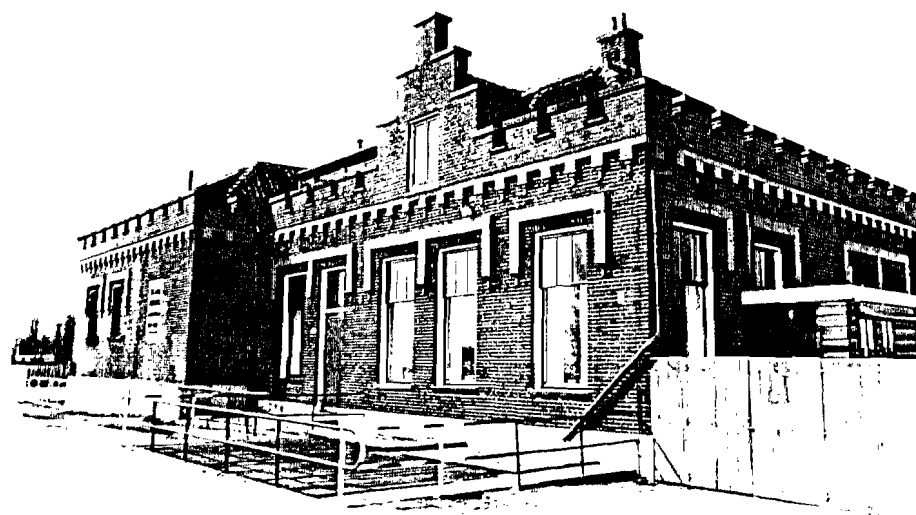
Ook verhalen, al of niet op schrift gesteld, zijn van harte welkom.

Een ieder die aan deze unieke manifestatie wil meewerken, wordt verzocht contact op te nemen met de volgende personen:

dhr. S. Elhorst, tel. 4505660,
dhr. H.G. Gerritsen, tel. 4505981,
dhr. C. van Beusekom, tel. 4422440.

Hartelijk dank voor uw medewerking.

Het bestuur van de HVC wenst u een voorspoedig 1995 toe; de grootste wens van het bestuur is, dat we in dat jaar de oudheidkamer kunnen realiseren.

Bermweg 13-15

**JAN. ANNE.
BEIJERINCK.**

1868 = 1869

GESCHIEDENIS VAN HET JAN ANNE BEIJERINCKGEMAAL.

In 1859 stelde de hoofdingenieur-directeur van het tiende district (Zuid-Holland) Jan Anne Beijerinck een droogmakingsplan op voor de "kleine plassen in Schieland", waarvan het gebied van de latere Prins Alexanderpolder er één was.

De plassen waren in de loop der jaren door het steken en baggeren van turf ontstaan.

Eind 1862 werd het besluit genomen het werk voor gemeenschappelijke rekening van rijk en provincie te doen uitvoeren.

Het duurde nog tot 1864 voordat men met de uitvoering van het werk kon gaan beginnen.

De loop van de ringvaart, ringsloot, ringdijk en een uitwateringskanaal naar Kralingseveer werden uitgezet en in mei 1865 werden de bescheiden voor de onteigening van het gebied van de nieuwe polder bij de regering ingediend.

Men begon met het maken van het afwateringskanaal naar Kralingseveer.

Daarbij behoorden de aanleg van een houten brug in de 's-Gravenweg, die nog lang de grote verbindingsweg van Rotterdam met Gouda en Utrecht zou zijn, en een spoorbrug in het tracé van de Rhijnspoorweg naar Rotterdam, die nog niet in dienst maar wel in aanleg was genomen.

Deze lijn zou op 1 mei 1866 geopend worden; er was dus haast bij.

Alleen in de 's-Gravenweg is ter plaatse nog een brug aanwezig, hoewel het afvoerkanaal zijn functies heeft verloren en gedeeltelijk dichtgegooid is.

Daarna volgde de aanleg van de ringdijk, de ringvaart en de ringsloot.

De ringdijk kreeg een totale lengte van 24,5 km.

Om de dijk niet onnodig te belasten legde men de weg langs de ringvaart niet over de kruin van de dijk.

Hij werd als bermweg op polderniveau aangelegd; hij voert in Capelle aan den IJssel en Nieuwerkerk aan den IJssel nog tot op de huidige dag die naam.

Slechts ter plaatse van de drie benedengemalen is een stuk over de dijk aangelegd om een brug over de tochtsloot uit te sparen.

In Kralingseveer werd een bovengemaal gebouwd.

Het Jan Anne Beijerinckgemaal is één van de drie zogenaamde onder- of benedengemalen.

Op 27 juni 1867 werd het gebouw voor het vijzelgemaal aanbesteed.

Voor dit gemaal werd een bestek voor de stoommachine en de ketels opgesteld, dat niet de vijzels zelf omvatte.

In oktober 1868 kreeg het vijzelgemaal ter ere van de opsteller van het droogmakingsplan en voorvechter van het vijzelwerktuig de naam van Jan Anne Beijerinck.

Het gemaal werd in oktober 1869 in bedrijf gesteld voor het afmalen.

In 1873 werd een polderreglement opgesteld voor de polder, die bij het kabinetsschrijven van 31 mei 1873 toestemming had ontvangen zich Polder Alexander te mogen noemen.

In de loop van dit jaar viel steeds meer land droog en moeizaam werden de tochtsloten uitgediept en de kavel- en heinsloten aangelegd.

In 1874 werd de polder verder afgewerkt.

Bij de droogmaking werden ongeveer 7 miljoen turven geproduceerd.

In april en mei 1874 kon voor het Capelse grondgebied tot verkoop van de grond worden overgegaan.

In 1899 werd het vijzelgemaal in een centrifugaalgemaal veranderd.

Voor de nieuwe indeling van het gebouw moest het tot de fundamenten worden afgebroken.

Het werd in dezelfde stijl, maar met geheel gewijzigd plan herbouwd.

In het gebouw kwamen twee verticale compoundmachines met condensor, elk direct gekoppeld aan een centrifugaalpomp met dichte waaiers.

In 1927 volgde een totale reconstructie, waarbij definitief van de stoom werd afgestapt.

Er kwamen 2 centrifugaalpompen met tandwielkasten en electromotoren.

De oplevering vond plaats in maart 1928.

Op 1 januari 1974 is de Polder Prins Alexander ontpolderd en wordt het waterstaatkundig beheer met alles wat daaraan vastzit direct door het Hoogheemraadschap van Schieland verricht.

Sinds 1990 wordt de bemaling van de polder geregeld vanuit een nieuw gemaal in Nieuwerkerk aan den IJssel, dat is voorzien van drie pompen.

Dit gemaal vervangt de drie oorspronkelijke ondergemalen.

DE ONTWIKKELING VAN DE BERMWEG.

Eeuwenlang, vanaf de Middeleeuwen, was er slechts 1 weg in de wijk Schenkel aanwezig, namelijk de 's-Gravenweg, die de verbinding vormde tussen Rotterdam en Gouda.

Er zijn aanwijzingen, die aantonen, dat deze weg zelfs uit de Romeinse tijd dateert. Denk hierbij maar aan de zegswijze "zo oud als de weg naar Kralingen".

Met het droogleggen van de Polder Prins Alexander in 1873 (zie het stuk over de geschiedenis van het Jan Anne Beijerinckgemaal) kunnen we aannemen, dat vanaf 1870 een begin werd gemaakt met het aanleggen van de Bermweg.

Een aanwijzing hiertoe is het feit, dat in 1874 werd overgegaan tot grondverkoop aan particulieren.

Het eerste pand, dat gebouwd werd was het Jan Anne Beijerinckgemaal.

Met de aanleg van de ringvaart (het kanaal in de volksmond) ontstond een ontwikkeling van diverse ambachten, waarvoor natuurlijk huizen noodzakelijk waren.

Ook ontstond gelijktijdig een bouwontwikkeling langs de huidige Kanaalweg, die toen Schenkeldijk heette.

Midden in de Schenkeldijk lag een vaart, die in verbinding stond met de ringvaart.

De oorspronkelijke bewoners van de polder waren boeren, vissers en turfstekers. Toen de laatste twee beroepen niet meer mogelijk waren, kwamen er andere beroepen en ambachten.

Als voorbeeld van deze nieuwe beroepen kunnen we noemen bakker Aartsen, timmerman Maarten Buys, wagenmaker Engelvaart, smid Verhoeff, schilder Elie Maat en brugwachter Jacob de Bruin bij de brug over de ringvaart.

Beschrijving van diverse panden aan de Bermweg.

Eerst worden de panden met een oneven huisnummer behandeld.

Nummer 11 is de vroegere telefooncentrale, waar nu Rotel in is gevestigd. Het is een wat monumentaal pand, gebouwd in 1939. De diverse zadeldaken hebben grote dakoverstekken, en zijn gedekt met opnieuw verbeterd Hollandse pannen.

Het eerder genoemde Jan Anne Beijerinckgemaal staat op nummer 13-15, en is gebouwd in 1868-1869, in de zogenaamde Waterstaatstijl.

Het is in 1993 van eigenaar Hoogheemraadschap van Schieland overgedragen aan de Stichting tot Behoud van het Beijerinckgemaal.

Het bestaat in hoofdzaak uit de machinekamer, het ketelhuis en de woning van de machinist. De gevels zijn opgetrokken in een roodbruine waalsteen, en de kantelen in de dakrand zijn als sierverband in gele steen uitgevoerd.

Het dak is dat van een samengesteld zadeldak, gedekt met oud-hollandse pannen.

Het pand verkeert in originele staat.

Het gemaal is niet meer in gebruik, maar heeft een noodfunctie gekregen, omdat er in Nieuwerkerk aan den IJssel sinds 1990 een nieuw groter gemaal in werking is genomen voor de bemaling van de polder.

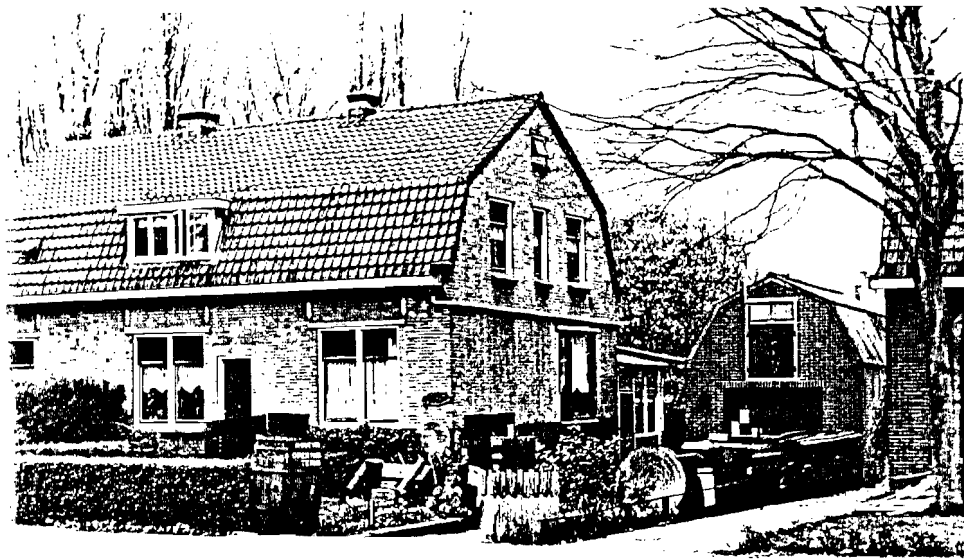
De huisnummers 25 t/m 29 laten eenvoudige arbeiderswoningen zien.

Ze dateren uit de jaren twintig van deze eeuw.

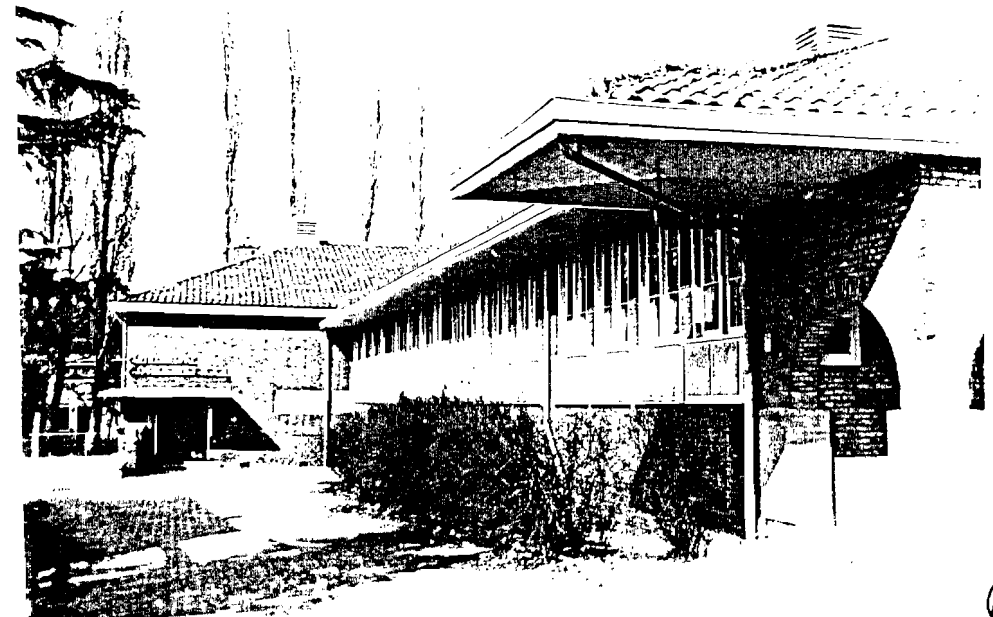
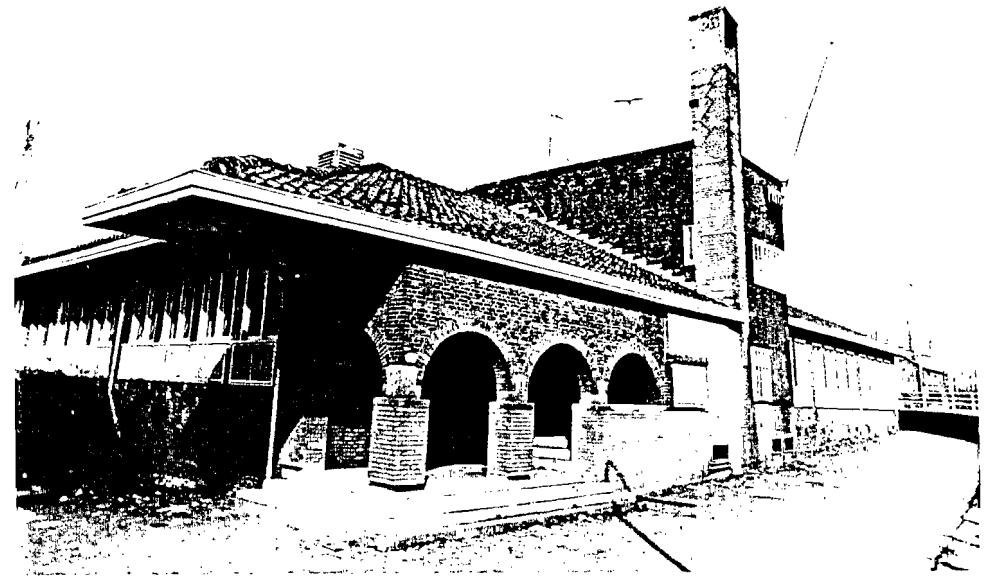
In de jaren dertig is op nummer 69 de Prins Alexanderschool voor christelijk lager onderwijs gebouwd; in de architectuur zitten elementen, die wijzen op de zogenaamde Delftse School. Het pand heeft de laatste jaren geen dienst meer gedaan voor het onderwijs, en raakte daarvoor in verval.

29a

25-27-29

Bermweg 69

Daarom is het pand in november 1994 gesloopt, om eventueel plaats te maken voor een te bouwen supermarkt.

Helaas is een karakteristiek pand verdwenen, maar ook de Historische Vereniging Capelle aan den IJssel zag geen mogelijkheden het pand te redden van zijn ondergang.

Aardige woningen treffen we aan op de nummers 73 t/m 77.

Ze dateren uit de dertiger jaren.

Ook de eenvoudige woningen op de nummers 85, 93-95, 101, 103-107, 111, 113 en 173 moeten zeker vermeld worden.

Een aardige boerderij met woonhuis treffen we aan op nummer 125; het heeft aan de linker zijde een grote serre, die past in het geheel. De boerderij dateert waarschijnlijk uit het begin van deze eeuw.

De overige woningen met oneven huisnummers zijn minder interessant uit architectonisch oogpunt.

Ze verkeren in wat vervallen staat of ze zijn van een moderne vormgeving.

Ook zijn ze vaak minder fraai verbouwd.

Dan zullen we de even huisnummers beschouwen.

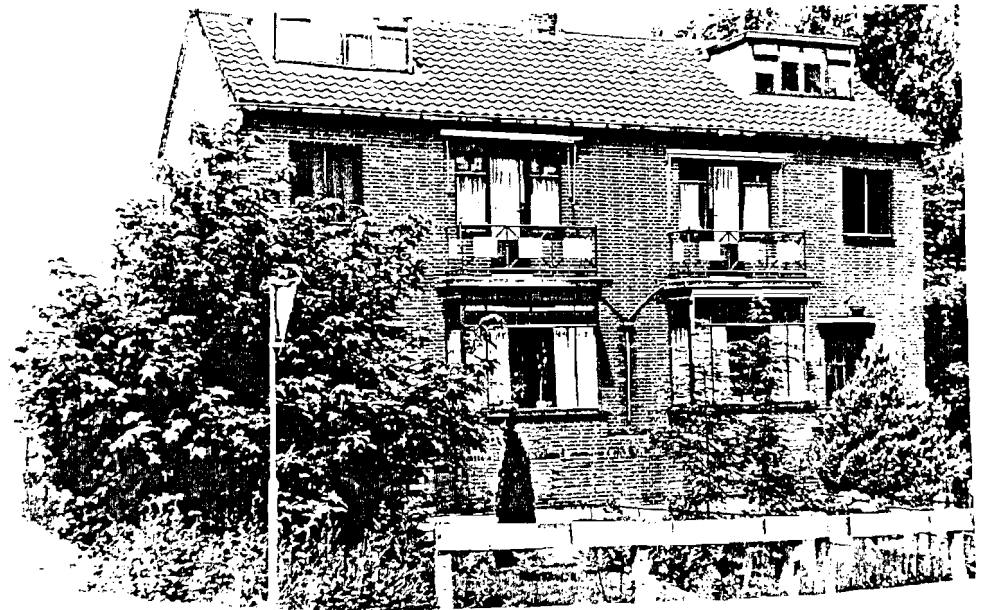
De woningen voorkomend tussen de nummers 12 en 274 zijn alle eenvoudige woningen, gebouwd tussen 1920 en 1940.

Ze zijn doorgaans opgetrokken in roodbruine waalstenen.

De eigenaren hebben veel verbouwingen gedaan, zoals vergrote raamkozijnen en dakkapellen. Wat oudere huizen zien we op de huisnummers 128 t/m 136; deze dateren uit 1907.

Op nummer 292 staat de voormalige kaasschuur, gebouwd in 1937.

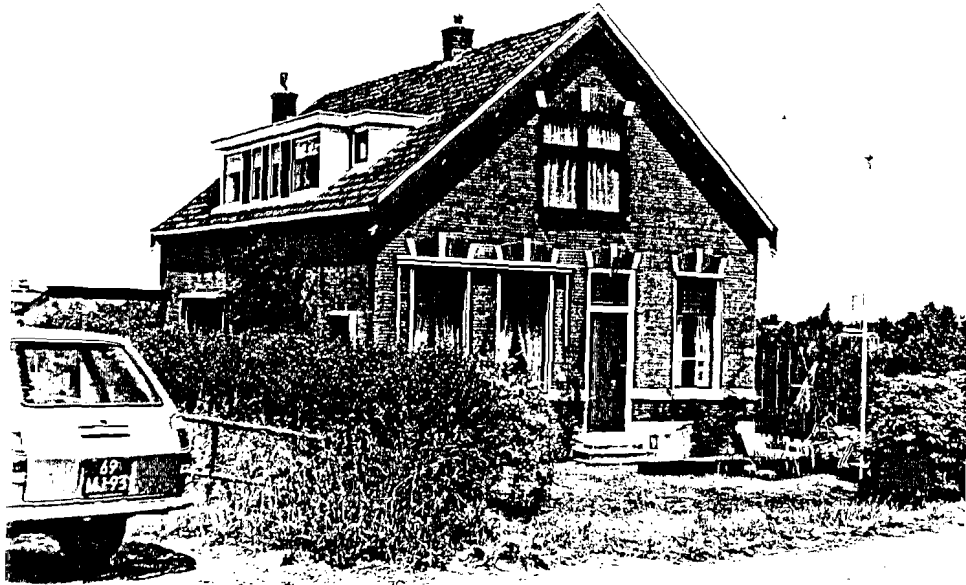
De gevelsteen is in roodbruin waalformaat, en de gevels hebben karakteristieke kozijnen

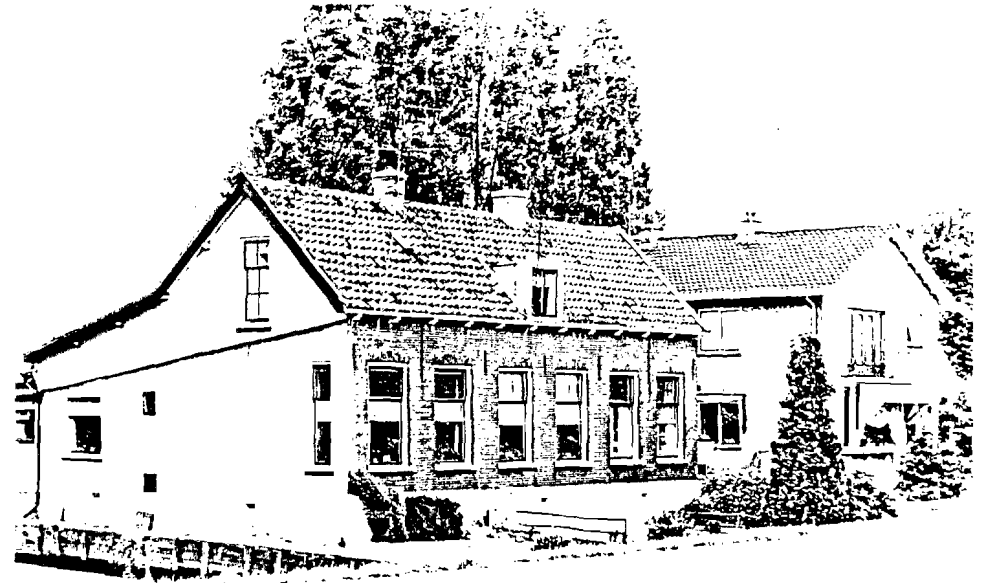
73-75

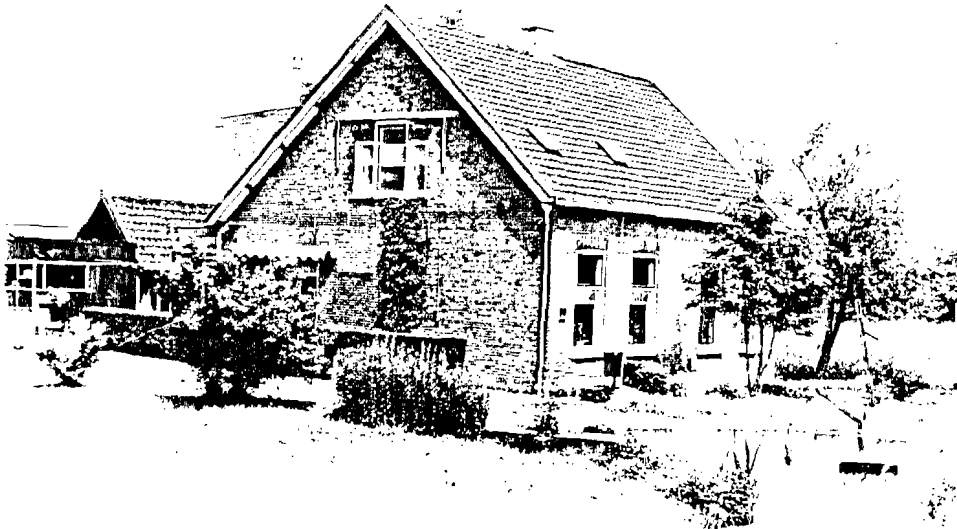
77

85

103-107

93-95

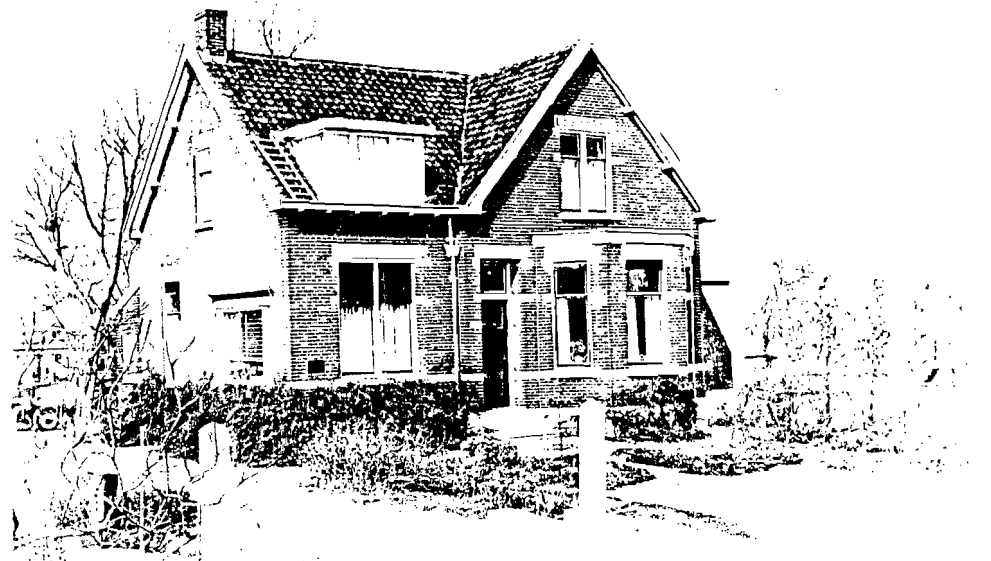
111

170

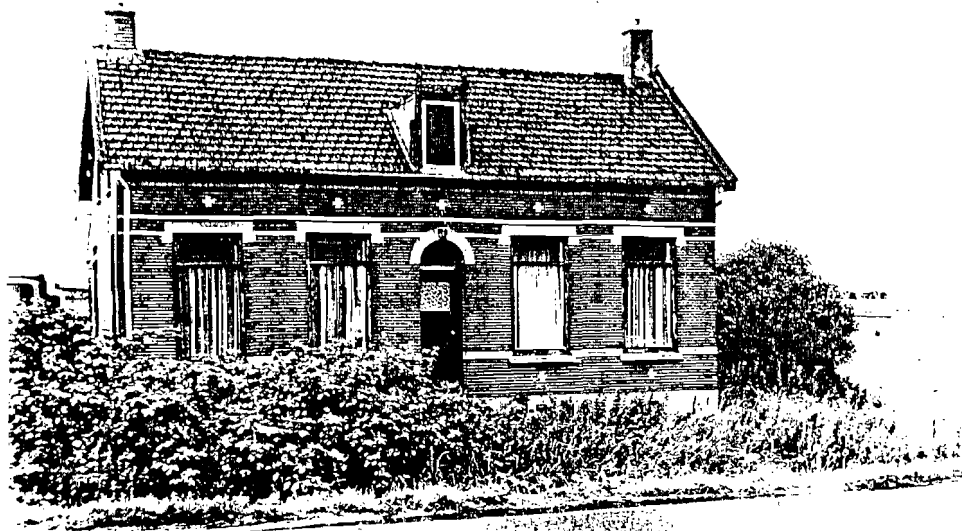
171

113

173

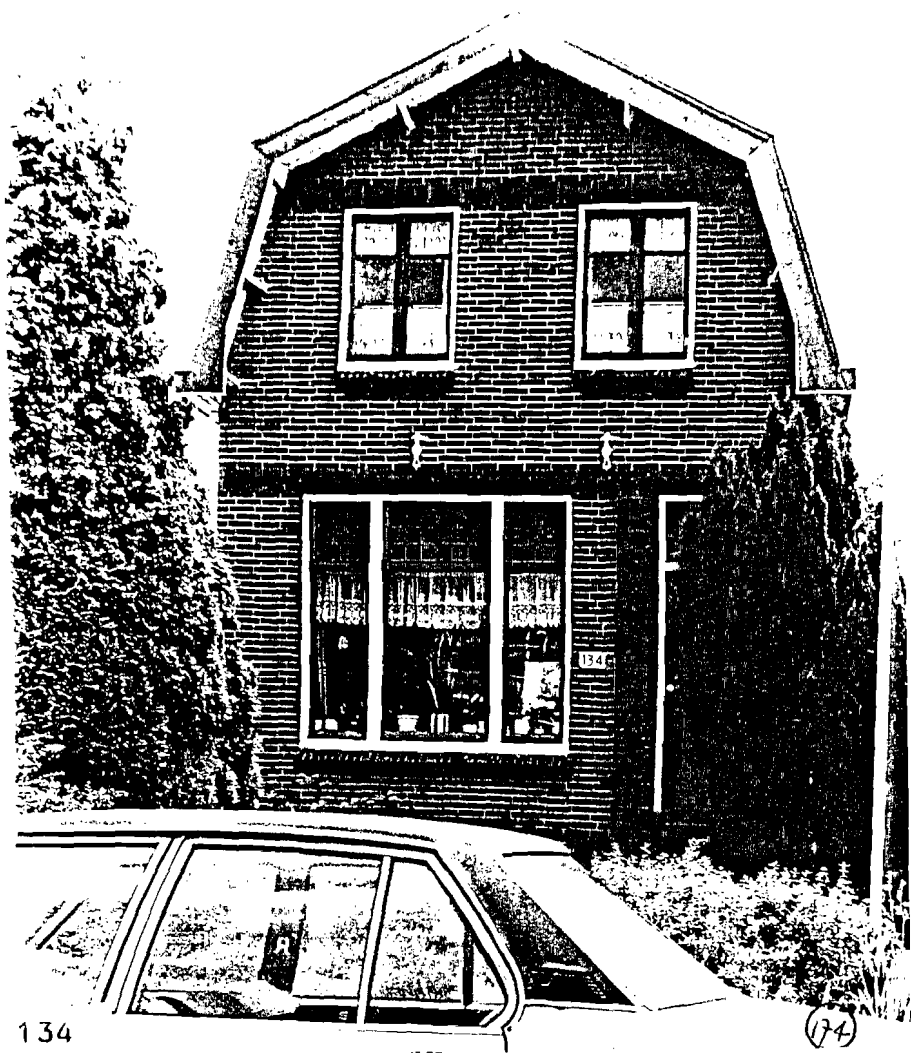
117

125

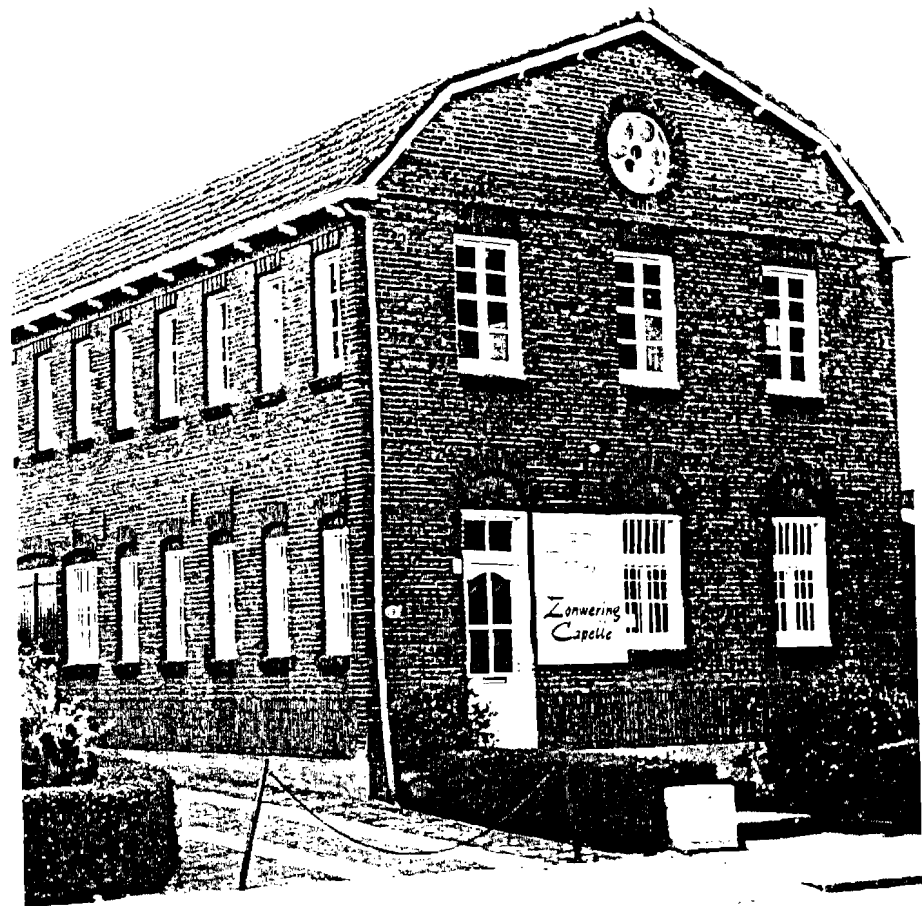
(172)

(173)

134

(174)

292

(175)

met een 8-vlaksruitindeling.

De kapvorm is een Mansardekap, gedekt met kruispannen.

De afmetingen van de vloerbalken wijzen op het grote gewicht van de kazen.

In het pand is nu gevestigd H.P. Amusement-Speelautomaten.

De panden tussen de nummers 292 en 306 vertonen in het algemeen een wat rommelige stijl. Er komen nogal wat bedrijfspannen in voor.

De oude bakkerij van D.C. van Ede zien we op nummer 310; het is een vervallen boerderij, waarschijnlijk gebouwd rond 1880.

De bakkerij is al jaren buiten bedrijf.

Over de Kanaalwegheen komen we bij een wat gevarieerde bebouwing, die rommelig aandoet. Het eerste pand van enige betekenis is dat op nummer 322, dat gebouwd is rond 1920.

De raamkozijnen hebben glas in lood in de bovenlichten.

De Mansarde-dwarskap is gedekt met zwarte tuiles du nord-pannen.

Op de nummers 346-348 zien we een dubbel woonhuis, gebouwd rond 1900.

De gevelsteen is van ijsselformaat, waarbij de rollagen boven de kozijnen in een rode kleur zijn uitgevoerd.

Huisnummer 346 heeft een dakkapel met vleugelstukken.

Komen we bij nummer 356, dan zien we een eenvoudige woning, gebouwd rond 1910.

De gevels zijn wit-gekeimd, om regendoorslag tegen te gaan.

Eenzelfde omschrijving als die van nummer 356 kunnen we maken voor de dubbele woning op nummers 358-360.

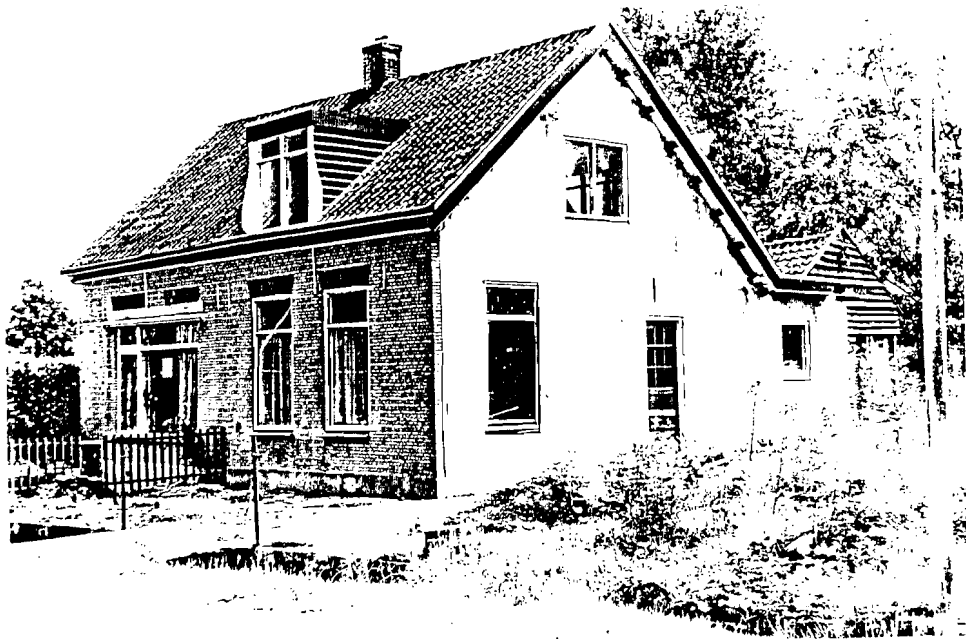
Op nummer 364 staat een vrijstaand woonhuis, gebouwd in 1933; de voordeur is in oorspronkelijke staat.

310

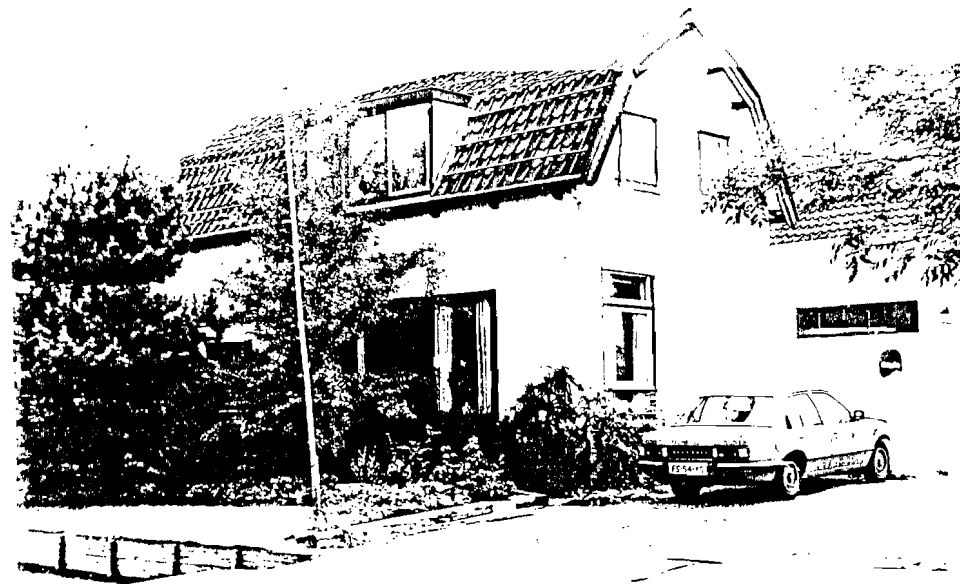
322

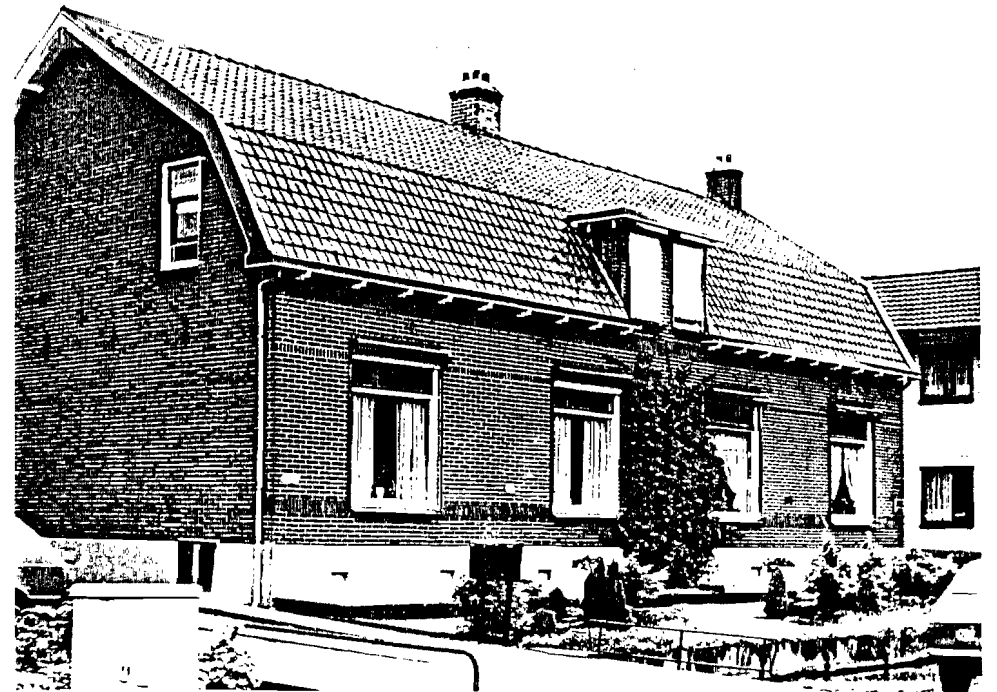
346-348

358-360

356

394-400

De woningen met de huisnummers 374 tot 506 zijn over het algemeen van het type 2 onder 1 kap.

Ze zijn gebouwd in de periode van 1925 tot 1935, met enkele uitzonderingen.

Op nummer 378 staat een vrijstaand woonhuis, stijlvol gebouwd in 1925.

De kozijnen hebben glas in loodramen.

De Mansardekap is gedekt met tuiles du nord-pannen, en de goten hebben bewerkte gootklossen.

De begane grondramen zijn voorzien van luiken.

Een blok van 4 woningen treffen we aan op 380-386.

Het blok is geheel verbouwd met nieuwe kozijnen en betimmerde gevels op de 1e verdieping.

Een blok van eveneens 4 woningen zien we op 394-400.

Deze zijn gebouwd in 1927 en verkeren in de originele staat.

Op nummer 416 staat een vrijstaand woonhuis, gebouwd in 1907.

Het is in 1931 verbouwd tot woning-winkelpand. Het pand heeft een Mansardekap.

Als laatste blok van 2 woningen noemen we de nummers 418-420, gebouwd in 1931.

Er zijn diverse nieuwe kozijnen toegepast.

Als we voorbij de Schollevaartseweg gaan, komen we in de Schippersbuurt.

Schippers, die met hun boot in de ringvaart (kanaal) lagen, lieten hier hun huizen bouwen.

Het zijn de huisnummers 181 t/m 209.

Ze zijn binnendijks gebouwd.

We naderen de grens van de gemeente Capelle aan den IJssel en komen in Nieuwerkerk aan den IJssel, en sluiten de beschrijving af.

Er is bewust gekozen voor de beschrijving van panden van vóór 1940, omdat deze van betekenis zijn geweest voor de oorspronkelijke ontwikkeling van de Bermweg.

434-450

450-474

